

Szabadszemes jelenségek

Sarki fény! Sarki fény!

2003. november 20-án csütörtökön este váratlan viharként tört rá az országra egy hatalmas fényjelenség. Hazánk földrajzi szélességén ritkán fordul elő sarki fény. Ha néha előfordul, akkor csak gyengén, az északi horizonthoz tapadva, és rövid időre jelenik meg. Ez a most tündöklő jelenség azonban fényes, magasra felynyomuló, és több órán át fénylő, többször is fellángoló volt – tudtuk meg utólag. Ám, ahogyan maga a jelenség jövedele is előrejelezhetetlen volt, úgy a jellemzőit sem lehetett előre sejtetni. Ebből azután sok kapkodás és zavar származott, ami talán még izgalmasabbá tette a jelenséget.

Pedig minden úgy indult, mint egy átlagos hétköznapi estén. Csendes, cnyhe, fehéritlen, holdtalan koracste volt. Besötétedés után nem sokkal, több helyen laikusok, egyszerű járókelők és szerencsére amatőrcsillagászok is észrevették az ég északi részének fénylését. Utóbbiak felismervén a fényjáték „aurora borealis” jellegét, azonnal riasztották közeli és távoli amatőrcsillagász társaikat. Mindenképpen megemlítendő az elsők egyike: Berkó Ernő, majd mindjárt utána Tepliczky István, Nagy Zoltán Antal, Tordai Tamás, Tuboly Vince, Csizmadia Szilárd, Kereszty Zsolt, Szabó Sándor, Dalos Endre, Horváth Tibor, Fritz Zoltán, Keszthelyi Sándor stb. riasztásai. Napjaink legkorszerűbb technikájának (mobiltelefonok, internetes levelezőlisták, órákkal később már a televízió) segítségével láncreakcióként terjedt a felhívás: „Sarki fény látható! Nézzed! Szólj másoknak is!”

„Kora este egy olyan jelenség- és élménysorozat kezdődött, amelyre hosszú ideig emlékezni fogunk. Egy ragyogóan derült, enyhe nap után leszállt az este – de az ég alig sötétedett be, náúris világosodni kezdett. És nem is akárhol, hanem északon! Majd hatalmas, lassú mozgású színes (kék, zöld és főleg piros) oszlopok, foltok kezdtek nőni az északi égen, fokozatosan változva, ide-oda vonulva, táncolva...” (Tepliczky István)

„Mondtam is neki a telefonba: Akkor niars ki az ég alól azonnal, mert óriási sarki fény látható, még a zenitben is reflektoroz néha. Nem is beszélve az izzó északi égboltról, a kialakuló zöld-dessziirke felhőfoszlányokról.” (Tuboly Vince)

„Mars-észlelés közben látott Novák Ricsi barátunk meglehetősen izgatott hangon, és arra kért hogy forduljak észak felé. Az oklitol felpillantva én is megdöbbenem, hatalmas kiterjedt fényes sarki fény látszott, zöld-sárga-rózsaszín-vörös színekben. Szálas és oszlopos szerkezetű, hihetetlenül gyorsan változó volt. Sok kép készült egy A70-es digitális géppel, ezen jól látszik a színe és a szerkezete. Fantasztikus látvány volt, feledhetetlen!” (Kelley István)

„Ekkor már negyed nyolc volt. Olyan helyre mentem az udvarba, hogy jól lássak észak felé, és az utcai világítás se zavarjon. Észak felé fordultam és felnéztem az égre. A döbbenettől és a hihetetlen látványtól szinte szólni sem tudtam, csak – a szó szoros értelmében – szájtátva bámultam. Az egész Mecsek hosszan, végig, északkelettől északnyugatig, sőt részben nyugaton

is, szinte lángolt a sarki fény különböző színeitől. Északkeleti irányba egy hatalmas vörös cs sarló alakú ív terpeszkedett, az Auriga-Taurus határtól föl a Perseusba, s bizonytalan ugyan, de lehet, hogy még kissé azon túl is. Észak és északnyugat irányban kb 30 fok magasságig sárgásfehér fényben úszott minden. A fény intenzitása az északnyugati részekben erősebb volt, mint másutt. Nyugat-északnyugat felé egy kúp alakú vörös cs fényl lehetett látni, majd néha, változó intenzitással vörösre, narancsosra váltott az ég Polaris alatti területe is.” (Illés Elek)

„Örültesen tombol, elnyomja még a kódot is. A Hattyú (sőt félig a Sas is), a fél Pegazuson keresztül, a teljes Andromeda, meg a Bika is benne fürdik a fényben. A kékesfehér fénylés uralja a fél égboltot, ezt szegélyezi a nyugati oldalon a vörös fénylés. A legszebb most a Bikában volt, kissé elkülönülve a többi résztől. A vörös szegély átfut a zeniten, ott egy percekig erősebb csomót alkotva. Közben a horizonttól inasszú fénypánczák törik át a kódot. Aki tudja, nézze!!! Meg értesítsen, akit elér. Telefonbeszélgetések alapján városok belső területéről laikusok is látják, csak nem mindenki értelmezi sarki fénynek.” (Barkó Ernő)

„Megdöbbenő látvány fogadott. Az egész északi égbolt, nyugatról keletre a felkelő Szaturnuszig fehér-kékes fényben izzott. Olyan volt, mint ha kelne a Nap. Még a tiszta reptér fényeit is elmosta. Egy-egy erősebb pillanatában állítom, hogy árnyékot vetett volna, ha még sötétebb helyen vagyok. Elfotóztam a gépben lévő 10 kockát, majd irány haza az újabb filmért (reméltem, van még ottlón egy).... Be a filmet, irány újra ki. Most a mellékútról fotóztam (bár már az előző akció során nyakig sáros lettem én is és az állvány is). Döbbenet volt. Szavakkal nem lehet leírni a látványt... Közben eszméletlen fényorgia játszódott le az égbolton. Hol a Plejádokig nyúlt a vörös cs fénypánczma, hol a zenitben levő Pegazusig. Lenyűgöző volt, ahogy a Cygnus mögött a Tejútban sorban gyűlnek fel az autoreflektor szerű, leggyezőszerűen szétterülő fénycsíkok. Színük határozatlan zöldes volt, néha sárgás beütéssel. Előtte az északnyugati horizont felett megjelent egy kb 30 fok széles és 50 fok magas vörös színű enyhén trapéz alakú fény, és abból indultak ki ezek a zöldes fénypánczák. Több percig látszottak. Hol eltűnt néhány, hol újabb csatlakozott hozzájuk. Érdekes volt az egész fénykupola is. Alul hol a horizontig ért a kékes derengés, hol felette jött. A derengés felett, vagy néha benne megjelent időközönként egy-egy erősen vörös-barna színű, a derengés teljes hosszában végeghúzódo ív, mely hol vastagabb lett, hol eltűnt, hol erősebb lett, hol elhalványult. Kicsit féltelmes is volt az egész, ahogy néha átment majdnem feketébe, és közben alig látszanak alatta a csillagok. (Gyarmati László)

A jó, vidéki ég alá kilépők rögtön, a saját szemükkel láthatják a sarki fény fény- és színjátékát, és boldogan szaladtak vissza a számítógéphez: értesíteni pár sorral a világháló olvasóit, hogy ki, hol, mit lát; avagy újabb telefonokkal bombázták csillagászat iránt érdeklődő ismerőseiket, barátait, rokonaikat. A fényszennyezett városokban élő többségnek nehezebben jutott az élményhez, de igyekeztek mielőbb vidékre vagy kevésbé fényes városperemekre jutni. Közben adták és kapták a híreket: a sarki fény változatlanul látszik, fénylik, változik, pompázik.

„Mivel az értesítéseinkor éppen Budapest belvárosában, kocsiban ültem, ráléptem a gázra, hogy minél előbb kiérjek. Kocsiból a városban csak sötétebb utcákon haladva sejtethető volt a nyugali, magasba fellövő fényoszlop. Tepit hívtam, hogy amit látni sejtetek, az-e aminek sejtetni? Ő csak lelkendezett, hogy nyonijam neki, mert irtózatosa a látvány. Szó szerinti: olvasni lehet!!! (mármint a fényénél)” (Juracsók András)

„Bár a család a kocsis hátsó ablakán kinézve útközben szinte folyamatosan kiabált lelkesen, nem mertem hártranézni, szememet a 160-170-es sebességmérőn tartottam, szolidan félrelökődve az előző sávon elöttem haladókat... Közben Nyöző kezelte a telefononon egyre sokasodó

hívásokat, illetve diktáltam sorban neki, kiket értesítem a 20 perces utazás alatt. Inárcson kiszállva első látványként épp a »mennyország egy véres kardja« lebegett előttünk északnyugaton. Ámildozó sóhajok, hűledező kiáltozások valamennyiünk részéről!... Felállítottuk a fényképezőgépet, amelyet főleg Nyőző kezelt, a telefont pedig én vettem át” (Tepliczky István)

„Kiszállva az autóból fantasztikus látvány tárult elénk, olyan, amit elsőre szinte nem is tud befogadni az ember. Én életemben most először láttam sarki fényt. Halvány, zöldes lepel vonla be az égboltot a horizont menti felhők fölött a Pajzstól egészen az Ikrékig, vagy még annál is tovább. Kb. nyolcra érhettünk ki, az Orion éppen kelőben volt, fent ragyogott a Fiastyúk, s szépen látszott az Ikrékben a Szaturnusz is. A Tejutat alig-alig lehetett kivenni. Elnyomta fényét a zöldes derengés... Ez a sarki fény!... Először nem bírtam feldolgozni a látványt.” (Somosvári Béla)

Felülről nézvést egy megbolydult hangyaboly látványa volt ez. A városok fénybúrái alóli fejvesztett kimeneküléskor sok minden otthon maradt, amely a precíz megfigyeléshez kellett volna. Viszont mindenképpen csodás élményhez jutottak és pusztá szemmel is sokat gyönyörködhetek, akik fénymentes, jó északi horizontot adó helyre, ködmentes síkságra, hegy-vagy dombtetőkre jutottak. A jelenség az egész ország területén látszott, a legdélebbi helyeken is feltűnő látványt mutatott.

Magá a sarkifény-jelenség hihetetlenül változatosnak bizonyult. Változott a horizont feletti magassága, északhoz viszonyított helyzete. Változott alakja, fényének erőssége, színei. Időben is változott: néha percekre kitorésszerűen felfényllett, néha elgyengülten pislákol. Ezen égi fényhatások eseményeit kevesen dokumentálták (papírraelve, vagy diktafonra mondva) higgadt szakszerűséggel. A teljesség igénye nélkül megemlíthető Asztalos Tibor, Csizmadia Szilárd, Kasz László, Kósa-Kiss Attila, Prohászka Szaniszló, Somosvári Béla részletes (és pontos időpontokat is közlő) beszámolója. A nagy többség csak gyönyörködött, kiáltozott, telefonozott, fényképezett. Az utólag leírt élménybeszámolókból így is nagyon sok érkezett be. Lelkesen, túlfűtött érzelmekkel, szubjektíven írják le az cseményeket. Ami érthető. Rengőteg hosszabb-rövidebb közlés összegezte nagy égi élményét, a fények sokszori visszatérését, pompázatos játékát.

„Kb. 19:10-kor épp haza akartam indulni, amikor elszabadult a »pokol«! Az Auriga alatt megjelent egy türkizes folt – pont benne a Szaturnusz! –, amely felerősödött, körülölelte a lenti derengést, s mellesleg erős vörös fénylés jelent meg a Taurus fejénél, fel a Perseusig! Innentől nem tudom leírni a történeteket, csak pár jellemző: narancsos fényoszlopok az Úrsa Maior rájáa felett a Draco derekátig; vörös fényoszlopok a Taurusban, fel a Perseus ikerhalinuzig; felhős-kékes fényoszlopok a Sarkesillag felől át az ikerlalmazon, a Cyg szárnya alól a Peg niell-ső lábáig (!); ióniszi fényoszlopok a zenitben (!!!) a Cassiopeia–Cepheus környékén – felerősödő-gyengülő vörös és türkizes fényfoltok mindenfelé, az egész keletről nyugatra mozog. Hihetetlen volt! Én még nem hallottam ekkora sarki fényről kis hazánkban! Elfoglalta a fél eget! A látóhatár felé látszó fényoszlopok jól láthatóan serdék voltak, mutatván a Föld mágneses terének szerkezetét.” (Kaposvári Zoltán)

„Keríttem egy autót és kimentem a város határába, a szokásos észlelőhelyemre. Velem tartott a rüszlött Kecskeméti Péter is. 20:00 óra környékén értünk ki, de ekkor már tombolt a sarki fény! Az Aldebarantól a Altairig, fel egészen a Cassiopeiáig sarki fény. Egyszerűen álltunk és néztük. Egynás szavába vágunk: Ezt nézd!! A CYGNUS-ban!! BALRA! A TAU-ban! AZ UMA-ban!! JOBBRA!! Csak kiabáltunk és néztünk. Mindenütt, mindenütt valami érdekesség zajlott. Hol vörösös fénylések jelentek meg az ég valamely részé, hol egy 10–15 fokos

gyöngyházfényű folt jelent meg másodpercek alatt, majd ugyanilyen gyorsan el is tűnt! Sugársávunk többedmagukban hirtelen feltűntek, kettészelve a Tejút! (Szöllösi Áttila)

„A sarki fény pompájába beleesett a Perseus, a Lyra, az Andromeda és a Cassiopeia. Alig mertünk hinni a szemünknek. Olyan érzésünk volt, mintha legalább a sarkkörön lennénk, hogy ilyen látványt nyújt eme égi lüncemény. Sávok tűntek fel a zenitben. Egy zöldes-fehér sávba beleesett a Rák-kód és tovább haladt átszelve az M45-öt. Tovább erősödött a zöld fénylés, a horizont felett úgy 30 fokig. Közösen arra a megállapításra jutottunk, hogy árnyékot is vet a sarki fény. A kezünkkel a zöld fény felé fordítottuk és neon-zöld szímnévként látszott. Olyan erős volt, hogy a Tejút már nem látszott. Az egész eget uralni kezdte a sarki fény!!! (Prohászka Szaniszló)

A jelenség teljes ideje alatt fénylett a horizont felett az északi égbolt alsó sávja. Az északabbra levők 20, a legdélebbiek is 5–15 fokos magasságig látták (ha jó északi kilátásuk volt). Meglepően kiterjedt volt: északnyugattól északkeletig húzódott, 120–160 fok hosszan! Néha gyengén, néha olyan erősen világított, hogy egyesek (Berkó Ernő, Gyarmati László, Kovács T. Mihály, Prohászka Szaniszló, Rózsa Ferenc, Tepliczky István) árnyékhatásról számoltak be! Olyan volt, mint a pirkadatkor égalj napkelte előtt. Különös fehér neonos színe kékes vagy zöldes árnyalatúnak tűnt szemmel. A fényképek százainak tanúsága szerint az alapfény határozott zöld színű volt.

Leglátványosabbak az alsó fénylésre merőlegesen felfelé irányuló oszlopok, sávok, sugarak, fénynyalábok voltak. Időszakosan jelentek meg, hol északnyugat, hol északkelet felé. Néha magányos sávként, néha párosával, néha 8–10 sáv egymással párhuzamosan. Néha olyan sok helyen, hogy már a puszta szem sem tudta áttekinteni. A Lyra, a Cygnus, a Sagitta, az Aquila, a Pegasus csillagképeket nyaldosták a sugarak, ugyanakkor olyan téli csillagképekbe, mint az Auriga, Gemini, Orion (!), Taurus (még a Fiasztúkiig is) belenyúltak egyszerre vagy 1–2 perc eltéréssel, hiszen a sávok helyzete szinte folyamatosan elmozdult, kialakult, elhalványodott és kissé más helyre tevődött át. Leginkább igénybevett égterületek: Ursa Major, Ursa Minor, Draco, Cepheus, Cassiopeia. A sarki fény bőven a Sarkcsillag fölé nyomult, sok helyen számoltak be zenitig feljövő, vagy még a déli égre is átcsapó fénykről! A függőleges oszlopok nagyrészt vörösek voltak, különféle fehéres, rózsaszín, sárga, narancs, bíbor, lila árnyalattal változva. Sokan Skandináviában érezték magukat, az északi sarkkörön túl.

„20:30 Most a Szaturnusztól balra lenn láttam fénypamacsot. A Gemini fölül egy szál indult el felfelé a β Tau felé, majd azon túlra. Erősödött, erősödött tovább. Tőle balra kialakult egy párhuzamos szál, amely a Capella balján ment fel, célba vette az α Per-t. Ezek a szálak is voltak vagy 45 fokosak. 20:31. Már 5 szál futott párhuzamosan északra! A legfényesebb a β Taurit vette középre, egy másik a Muffakot célozta, egy harmadik belerontott a Cassiopeiába. Az egész Gem fényben úszik! 20:32 A Gemini fölül egy szál indult el felfelé a β Tau felé, majd azon túlra a Perseus térségébe. Ettől a területtől balra 10 fokra pirosodó fény volt, színe olyan, mint a Hold maradéka holdfogyatkozás idején.” (Asztalos Tibor)

„Ipolyzögőről is látszott az óriási sarki fény. Az egész északi égbolt kékeszöld fényben úszott. Volt, hogy 50 fok magasságban is láttunk fénycsíkokat – a déli égbolton. Az északi, horizonthoz közeli rész kékeszöld volt, délebbi része gyönyörű cseresznyepiros. Voltak olyan erős fénygömbök, melyeknek látványa a finnországi fotókéhez volt hasonlítható. Sok keltős csík, különböző (szürke, kék, zöld, vörös) színekben, a zenitig felnyúlva, volt, hogy valani elképesz-

tő kontrasztban voltak a vörös és a zöldes területek. Egyszer az északi fény egy része olyan volt, mintha egy 50 fok hosszú, vörös csóvájú üstökös óriási kékeszöld maggal végződne a horizontnál. Elképesztő.” (Szelezcki Gábor)

„ÉK-en egy hatalmas vörös oszlop éktelenkedett nmi majd 40 fok magasan felnyúlt. Az ÉNy-i égen hatalmas vörös diffúz paca, majd kisvártatva Ny-on is megjelent egy. Azt sem tudtuk melyiket nézzük. Aztán később a Tejutat valaki felér sávokkal keresztben több helyen is áthúzta. Ezek a csíkok először elég diffúznak látszóttak, majd hirtelen kontúrosak lettek és eltűntek. Aztán az égbolt különféle helyein felér foltok jelentek meg, mint amikor korai párás időben hátulról egy spot lámpával megvilágítja a feliőket. 21:30 körül jött az első korona a látványra. Zenitben megjelent 6-7 fénycsík, mintha az égi díszkös bekapcsolta volna a fényágyúit. Mozdulatlanok voltak, aztán egyszer csak láncba kezdtek, mint amikor a szellő mozgatja a feleségünk által szépen elrendezett függönyt. Hatalmas ováció kísérte. Aztán mintha elcsendesedett volna a vihar. De 22:30 körül minden eldögimél vorósebb és erősebb fényű oszlop és paca jelent meg É-ÉK-en. Szerintem ez volt a második korona. És még sorolhatnám, de aki részese volt ennek a fényorgiának, annak nem kell mondanom.” (Perkó Zsolt)

„Az egész jelenség féltelmes látvány volt. Ahogyan a vörös fények erősödtek-gyengültek, azok a sárgás csíkok, függönyök másodpercek alatt megjelentek-eltűntek, sokáig emlékezetes maradt.” (Puskás Ferenc)

A jelenség legintenzívebb, kitorésekkel induló szakaszaiban (például: 18:00, 19:15, 19:28, 19:33, 19:44, 20:05, 20:11, 20:16, 20:24, 20:30, 20:44, 20:59, 21:50, 21:58, 22:09, 22:15, 22:22 KÖZEL körül kezdve) a sávok voróseben izzó foltokká, fénymezőkké folytak össze, melyek néha 5-10 percig is kárpitként egy helyen maradtak, elhalványítva annak a csillagképnek halvány csillagait vagy a Tejutat. Többször összefüggő vörös fénymező alakult ki az alsó kékeszöld mező felett. A jelenség leginkább fotogén részei voltak a narancsvörös üstökös-csóva-szerű fényugarak, ám sok fénykép beégett, vagy a teljes látómező vörösülő fényárban úszik (hiszen a képek hosszabb időtartam fényeit összegezték).

„22:09-kor nagyon fényes, égővörös fénytábla bontakozott ki 70x30 fok méretben, ami az Ursa Maior egészét elborította. A fénytáblát a hosszanti tengelyére merőleges sugarak jellemezték. 22:14-kor e tábla bal széléből három fényes, keskeny, zöldesszürke, egymással párhuzamos csík szaladt föl a Cassiopeiaig. Az előző fénytábla viszonylag gyorsan elhalványodott. 22:18-kor az Ursa Maior keleti felében szabálytalan alakú (bal oldala terjedelmes, jobb oldala keskeny), narancsvörös színű, erős fény jelent meg rövid időre. Függőleges sugarakra tagolódva. 22:22-kor a Cygnus jobb oldalán tojásra emlékeztető, 20x30 fok méretű, nagyon fényes, égővörös fényalakzat jelent meg, benne függőleges csíkokkal.” (Kósa-Kiss Áttila)

„Kb. 22:30-kor a gyanús jelekre újra kirohantam fotózni. A kezdeti vörös sejtelmek hirtelen egy gigantikus fénylávát álltak össze, a K-i horizonttól az Ursa Maioron keresztül a Lyra alatt ÉNy-on végződött. Folyamatosan mintegy 15 fok széles volt. Az iv jó 5 percig tartotta magát, majd EK-i és ÉNy-i centrumban koncentráltódott. Az ÉNy-i a Draco táján óriási és egyre intenzívebb vörpíros folttá fejlődött, majd további 2 perc után É-ről a Cassiopeiaig terjedő 2 majd 3 felér »reflektorfény« tekergett. A fényessége olyan volt, hogy ellúnt sok 2-3 magnitudos csillag is (!). A parádé kb. 22:38-kor elhalványult, majd beállt a »sima«, már megszokott világoskék nappfény.” (Kiss Gyula)

„Nem sokkal ez után (nagyjából éjjel 11 és negyed 12 között) következett a leglátványosabb szakasz. Az ég szinte lángolt, több helyütt zöld és felér sugarak tarkították a mélyvörös, néhány helyen ibolyaszínű alap sávyat. A Cygnusban lévő, a horizonthoz már közelítő hatalmas

vörös fénylést Viktor a VIII. kerületből is látta. *Én viszont láttam mellette a lángszerű mélyvörös sávokat, és néha, néhány tíz másodperces időszakra a már kissé nagyobb kiterjedésű foltban két-három jól kivethető, zöldes-fehéres színű sugarat. Ezek kevéssel később összefolytak és elmozdultak nagyjából északkeleti irányba, közelítve a zenithez. Az egyesülés után fényük lassan átlúnt vörösebbe, és jellemző sávként uralták a Polaris körüli területet.*” (Székffy Tamás)

Elcinte megjelentek a horizonttal párhuzamos fehérés vízszintes fénycsíkok is, később inkább pár fok átmérőjű kör vagy ellipszis alakú homályos fénygömböcök is 15–30 fok magasan. Ezek felfénylése, elhalványulása, helyváltoztatása inkább csak jó ég alatt vált észrevehetővé, ott jelezte a sugarak kiindulását felfelé. Esetenként rövid időtartamú (fehér vagy színes) fényfoltok jelentek meg az ég más részén, így a zenit környékén is.

„Új motívumokat vettem észre: itt-ott feltűnő, fel-erősödő, majd megszűnő, felhőszerű diffúz fénylések 5–10–15 foknyi területen »kifényesedik« az ég, felhőnek álcázva magát, majd 20–30 másodperc múlva el is tűnik. Egyszerre két-három ilyen folt is előfordult, de volt hogy percekig semmi. Jól behatárolható területeken történek ezek: Ursa Maior közepe, Polaris, illetve alatta az Ursa Minorban, a Cepheus közepén, illetve a Tejútba vetülve, a Lacertában, valamint a Cygnustól nyugatra. A leglátványosabb, egyben legkiterjedtebb a Cygnus fölött, szinte függőlegesen látszott, mintegy 3 percig, persze többször elhalványodva, felfényesedve. Szélessége 6–10 fok, míg magassága 15 fok volt. Színe fehérés, de amikor egy szint fölé fényesedik, akkor kékes, zöldes színűnek látszik. Kevésbé látványosak ezek, mint a korábbiak, de jelzik, hogy meg nincs minden vesztve. Durván olyan a látvány, mint egy helyi fellió kintakulása-felszívódása, csak sokkal gyorsabb a lezajlása, na meg fényes.” (Berki Ernő)

A riasztottak közül sokan keresték elő gyorsan fényképezőgépjüket és vitték magukkal a pusztaba, fényképeztek is derekasan. Mindaddig, amíg a film kifogyott, vagy digitális gépeknél a tápegység lemerült. Persze a vizuális észlelők között is voltak fogyatékoságok: írószerszám, elemlámpa, óra, csillagtérkép otthon maradhatott. Hiányozhattak közeli ismerősök telefonszámjai, lemerültek a sok beszélgetéstől a mobiltelefonok is. A sarki fény szépsége nem pótolta a vacsora hiányát. Izzása nem lecsökkentette a hiányosan öltözött amatőr csillagászokat a hideg éjszakában. Éheztek és fáztak, de nézték! Illetve:

„Ottlon, a kertben folytattam a fotós tevékenységet, miközben vacsorárra rántott pontyszéletet sütögettem. Minden forgatás után kiszaladtam a kertbe megnézni, mit csinál a sarki fény. Egyre inkább a vörös lett az uralkodó szín, és szép függőleges sávok jelenek meg. Ezek már helyüket és erejüket is változtatták. Hol kelet felé, hol nyugat felé volt erősebb. Ismét megjelentek a sávok a fejem felett, ezáltal az északi horizonttal párhuzamosan is, mint egy kerék küllői. Az utolsó fényjáték volt a legszebb. Elhöz fel kellett másznom a kapunk tetéjére (szerencsére jó erőre horgsztettem), hogy ellássak a ház fölött nyugat felé. Ott egy foltban olyan erősen világított, hogy az utcai lámpák és a templomot világító reflektorok fényét is elnyomta. Aztán elkészült a vacsora, és a fény is alább hagyott, halvány vörös derengésé.” (Lenkei Péter)

Sok döbbenetes volt ezen a sarki fényen! Az égi helyzete: hiszen a legnyugatibb égrészekről a legkeletibb részekig tartott, és túlhaladta a zenit is. Nagy volt fényerőssége, olyannyira hogy intenzívebb időszakaiban nagyvárosokból, még Budapest belsőbb részeiből (Gellért-hegy, Lágymányos, Erzsébetváros) is látták, kiválóan fotózhatták a Polaris Csillagvizsgálóból is. A Balaton vízében tükröződve is látták a déli partról. Színci jól felismerhetők, élénkek voltak. A legdélebbi országrészek lakói

(Pécs, Boly, Szeged) is könnyen észlelhetők (hírlík: Görögországból is látni lehetett!). A sarki fény minden része folyamatos mozgásban volt, minden „porcikája” folytonosan változtatta fényét, színét, helyét, hosszát. A függőyszerű alakzatok is lebegni vagy remegni látszóttak.

Az egész döbbenetesen hosszú ideig tartott. Már 17:30 után elkezdődhetett (Szöllösi Attila 17:40-kor, Berkó Ernő 17:45-kor, Áts György 17:50-kor, Goda Zoltán és Gyarmati László 18:00-kor vette észre). Legerősebben 18 és 23 óra között fénylett. Gyengültebben még hajnali 1 és 4 óra között is észrevehető volt (Gyarmati László 01:00-ig, Kiss Gyula 01:05-ig, Keszthelyi Sándor 02:05-ig, Válas György 03:50-ig látta utoljára). Nagyon fontosnak bizonyult ezen jó 10 órás (ebből 5 óras aktívabb) időtartama, mert ez alatt sok ember észrevehette a jelenséget, vagy értesíthetett róla másoktól, illetve egy-egy további intenzívebb kitöréséről.

„De gyengült a sarki fény ereje is: egyre ritkábban fénylett fel az alsó fénytenger, egyre ritkábban jöttek fel a sugarak, és ha jöttek is: gyengébbek, rövidebbek voltak. Aztán, meg-meg jelentek a gombócok fehérés foltjai, de már többé nem jött sugár ki belőlük... 01:00 után már nagyon összehúzódott az alsó derengés, és a kis foltok már ritkán paráztoltak fel. Utoljára 01:55-kor jöttek a gombócok, és talán 02:05-kor kihunyul az utolsó északi fény-sugár is. A tünemény kezdete utáni jó nyolc órával!” (Keszthelyi Sándor)

Itt csak egyes észlelőktől idézhettünk jellemző részleteket. Sokak emlényeiről sok helyen láthatunk majd beszámolókat. A sarki fényről készített és beküldött fényképek legszebbjei (Nagy Zoltán Antal és Tepliczky István gondozásában) a MCSE honlapján láthatók, a sarki fény galériában. A fényképek gyönyörű színekben pompáznak, így annak is segítenek átélni a jelenség szépségét, aki „élő egyenesben” nem láthatta. Az észlelések szöveges leírásai és élménybeszámoló a levelezőlisták (főleg a leonidák és a csilla) archívumában (<http://www.mcse.hu/csilla>) olvashatók. Megkíséreljük legalább azok nevét és észlelőhelyét összegyűjteni, akik észlelték, fényképeztek, vagy legalábbis tudták, hogy amit látnak az sarki fényt. A 2003. dec. 15-én már 450 fős névlista (Balaton László segítségével) itt látható <http://kiskun.mcse.hu>. A fényképek, beszámolók, névsorok adatbázisa folyamatos frissítéssel bővül.

Bizonyos, hogy ilyen hosszú, erős, látványos sarki fény évszázadonként csak egy-két alkalommal fordul elő nálunk. A ma aktív generációnak is csak most adatott meg egy ilyen nagyszabású látványosság. Sok olvasónknak, sőt sok neves amatőrtársunknak lett ez élete első sarki fénye. Talán több nem is lesz? Most nagy régi élményt élhettünk át! Amatőrcsillagászatunk egy nagy eseményel lett gazdagabb! Mindenki hálás lehet annak a valakinek, aki neki szólt. Nagyon jó érzés volt azután másokat is értesíteni erről a ritka nagy tüneményről. Köszönet minden értesítőnek, minden beszámolósnak, minden fotósnak, minden közreműködőnek! És még kinek is? No igen: köszönjük szépen Neked is, kedves Sarki Fény! Szívesen látunk máskor is!

KESZTHELYI SÁNDOR

Az MCSE sarkifény-galériája: <http://www.mcse.hu>

http://www.mcse.hu/kepgaleria/20031120_aurora/